

ประสบการณ์และปัจจัยเชิงบริบทที่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในมารดาที่ทำงานนอกร้านเต็มเวลา

ประเทศไทยมีนโยบายสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยมีการกำหนดเป้าหมายให้ทารกได้รับนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนเป็นจำนวนร้อยละ 30 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) แต่จากการสำรวจขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติพบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน 6 เดือนของประเทศไทยมีจำนวนเพียงร้อยละ 5.4 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่าเป้าหมายอย่างมาก และเป็นอัตราที่ต่ำที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก และพบว่า อัตราการให้นมแม่อย่างต่อเนื่อง 6 เดือนของมารดาที่ทำงานนอกร้านจะต่ำกว่ามารดาที่ทำงานที่บ้าน จากปัญหาดังกล่าวทำให้ อาจารย์ พรนภา ตั้งสุขสันต์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมพร รติณธร อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีความสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัจจัยเชิงบริบทที่เอื้อ และเป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนของมารดาที่ทำงานนอกร้านเต็มเวลา ตลอดจนการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความซับซ้อนของสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนของมารดาที่ทำงานนอกร้านเต็มเวลาในเชิงลึก และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของมารดาที่ต้องทำงานนอกร้านต่อไป ซึ่งรูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับวิธิตำเนินการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลเป็นมารดาหลังคลอดที่ทำงานนอกร้านเต็มเวลา ที่มารับบริการ 24 และ 6 เดือนหลังคลอดที่คลินิกสุขภาพเด็กดี และคลินิกเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลจำนวน 29 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

จากการศึกษา พบว่า ประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และปัจจัยเชิงบริบทของมารดาที่ทำงานนอกร้านเต็มเวลา ที่จะประสบผลสำเร็จได้นานถึง 6 เดือนได้หรือไม่ั้น ประกอบด้วย ปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การขาดข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขณะทำงาน ทำให้มารดาไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อกลับไปทำงาน และต้องเผชิญกับปัญหาการมีน้ำนมไม่เพียงพอ 2) ความพยายามในการรักษาปริมาณน้ำนมให้เพียงพอในการเลี้ยงลูกครบ 6 เดือน ขึ้นกับบริบทของการทำงานที่เอื้อต่อการปั๊มน้ำนมให้บุตรของมารดา ซึ่งได้แก่ ลักษณะงาน ความรู้สึกถึงความมั่นคงในงาน ความเข้าใจ และความช่วยเหลือจากผู้ร่วมงาน 3) การแสวงหาข้อมูลที่เอื้อต่อวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เนื่องจากมารดาได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับวิธีการปั๊มน้ำนม และการให้น้ำนมบีบแก้บุตร 4) การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวและพี่เลี้ยงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีส่วนที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้ 1) ควรมีการสร้างระบบการวางแผนและการเตรียมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนของมารดาที่ทำงานนอกร้าน โดยอบรมบุคลากรด้านสุขภาพให้มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาที่ทำงาน การให้ข้อมูลและความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาที่ทำงานอย่างชัดเจน และให้การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจนมารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน 6 เดือนสำเร็จ 2) ควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในที่ทำงาน

คำสำคัญ: ประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มารดาทำงาน ปัจจัยเชิงบริบท การวิจัยคุณภาพ

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ได้รับทุน CMB คณะพยาบาลศาสตร์ ประจำปี 2551

อ้างอิง

พรนภา ตั้งสุขสันต์ และ เอมพร รติณธร. (2554). ประสบการณ์และปัจจัยเชิงบริบทที่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในมารดาที่ทำงานนอกร้านเต็มเวลา. วารสารพยาบาลศาสตร์, 29(3), 51-62.

คำถาม : การยื่นเสนอโครงการสำหรับงานวิจัยประเภท Secondary Data

เมื่อตั้งคำถามว่าจะทำวิจัยในลักษณะ Secondary Data ซึ่งน่าจะเข้าข่ายยกเว้นการรับรอง (Exemption) จึงอยากจะสอบถามถึงความจำเป็นที่จะต้องส่งโครงการมาให้ IRB พิจารณา ว่าจะต้องส่งเข้ามาหรือไม่ และหากไม่ส่งเพราะว่าโครงการเป็นลักษณะ Secondary Data จะสามารถได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยได้หรือไม่ และจะมีปัญหาในการใช้ผลงานในอนาคตหรือไม่ ได้ทราบมาว่าส่งเข้ามาก็ Exemption ก็มีค่าเท่ากับไม่ต้องส่งเข้ามา ซึ่งต่างกันแค่ได้รับเอกสารยืนยันเท่านั้น รวมถึงกรณีที่ว่าสารที่จะตีพิมพ์ ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมีเอกสารยืนยัน COE ก็เท่ากับว่าผู้วิจัยไม่ต้องเสนอโครงการก็ได้ใช้หรือไม่

คำตอบ : ขอบข่ายการพิจารณาโครงการวิจัยที่ใช้ Secondary Data ส่วนใหญ่จะอยู่ในประเภท Exemption Review โดยเฉพาะโครงการวิจัยที่เคยผ่าน IRB มาแล้วเมื่อตอนเก็บข้อมูลทำงานวิจัยครั้งแรก (งานวิจัยต้นเรื่อง) ที่จะเข้าข่าย Expedited Review ก็มี และมีน้อยมากที่จะต้องพิจารณาแบบ Full board Review นักวิจัยหลายท่านมักเข้าใจว่า หากทำการวิจัยโดยใช้ Secondary Data ก็ไม่จำเป็นต้องส่งโครงการให้ IRB พิจารณา จึงเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง

การจะได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้ข้อมูล และการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยใหม่ ว่าถูกต้องตามหลักจริยธรรมการใช้ข้อมูลและความถูกต้องทางวิชาการหรือไม่ ซึ่งผู้มีอำนาจอนุมัติให้ทำวิจัยมักจะพิจารณาจากผลการพิจารณาของ IRB รวมทั้งการจะนำผลงานวิจัยประเภทนี้ไปเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อประกอบการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ จะต้องเป็นผลงานวิจัยที่ผ่านการพิจารณารับรองจาก IRB และวารสารส่วนใหญ่ ต้องการรักษามาตรฐาน จึงมักพิจารณาตอบรับให้ตีพิมพ์เฉพาะโครงการวิจัยที่ผ่านการพิจารณารับรองจาก IRB ถึงแม้ว่า จะเข้าข่ายการยกเว้นการรับรองก็ตาม

สรุป โครงการวิจัยที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิควรผ่านการพิจารณารับรองจาก IRB

โดย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ของมหาวิทยาลัยมหิดล (สายพยาบาลศาสตร์)

ความรู้จาก
MU-IRB(NS)
Webboard

